

DOMSTOLENS DOM
11. juli 1996 *

I sag C-39/94,

angående en anmodning, som Tribunal de commerce de Paris i medfør af EF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Syndicat français de l'Express international (SFEI) m.fl.

mod

La Poste m.fl.,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 92 og 93,

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene C.N. Kakouris, J.-P. Puissochet og G. Hirsch samt dommerne G.F. Mancini, C. Gulmann (refererende dommer), J.L. Murray, P. Jann og H. Ragnemalm,

generaladvokat: F.G. Jacobs

justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman-Hubeau,

* Processprog: fransk.

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

- Syndicat français de l'Express international m.fl. ved advokat Eric Morgan de Rivery, Paris
- TAT SA ved advokaterne Valérie Bouaziz Torron og Dominique Berlin, Paris
- den franske regering ved chef de mission Jean-Marc Belorgey og sous-directeur Catherine de Salins, begge Direction des affaires juridiques, Udenrigsministeriet, som befuldmægtigede
- den tyske regering ved Ministerialrat Ernst Röder og Regierungsrat Bernd Kloke, begge Forbundsøkonomiministeriet, som befuldmægtigede
- den spanske regering ved Director General de Coordinación Jurídica e Institucional Comunitaria Alberto José Navarro González og Abogada del Estado Gloria Calvo Díaz, Servicio Jurídico del Estado, som befuldmægtigede
- Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Michel Nolin og Ben Smulders, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der er afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 24. oktober 1995 af Syndicat français de l'Express international m.fl. ved advokaterne Eric Morgan de Rivery og Jacques Derenne, Paris, af Société française de messagerie internationale ved advokat Manuel Bosque, Seine-Saint-Denis, af den franske regering ved Catherine de Salins, af den spanske regering ved Gloria Calvo Díaz og af Kommissionen ved Michel Nolin og Ben Smulders,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 14. december 1995,

afsagt følgende

Dom

- 1 Ved dom af 5. januar 1994, indgået til Domstolen den 31. januar 1994, har Tribunal de commerce de Paris i medfør af EF-traktatens artikel 177 forelagt en række præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af EF-traktatens artikel 92 og 93.
- 2 Spørgsmålene er blevet rejst under en sag, som Syndicat français de l'Express international («SFEI») og fem virksomheder, som indgår heri, nemlig DHL International, Service Crie-LFAL, May Courier international, Federal Express og Express Transports communication, har anlagt mod Société française de messagerie internationale («SFMI»), Chronopost, det franske postvæsen, Holding des filiales de la Poste, Sofipost («Sofipost»), Société de transport aérien transrégional («TAT») og TAT Express. Sagen vedrører den logistiske og forretningsmæssige bistand, som det franske postvæsen har ydet SFMI og Chronopost i disses kurérvirksomhed.
- 3 Kurérservice er en tjenesteydelse, hvorved dokumenter og pakker på afsenderens vegne med kort varsel bringes frem. Dette opfylder et behov i visse virksomheder, hvor det er af afgørende betydning, at forsendelsen når frem til modtageren inden for den lovede frist. I Frankrig er branchen underlagt den frie konkurrence i modsætning til den sædvanlige postbesørgelse, som er omfattet af det franske postvæsens monopol.
- 4 Med henblik på at styrke sin markedsposition inden for kurérservice moderniserede det franske postvæsen sin kurértjeneste, Postadex, og omdøbte den til EMS Chronopost. I slutningen af 1985 overlod postvæsenet forvaltningen og videreudviklingen heraf til et til dette formål oprettet privatretligt selskab, SFMI. Sofipost,

der selv er et 100%-ejet datterselskab af det franske postvæsen, ejede 66% af SFMI, idet de 34% tilhørte TAT.

- 5 I begyndelsen af 1986 opfordrede det franske postvæsen Postadex' kunder til at benytte EMS Chronopost. Endvidere fastlagde Ministeriet for Postvæsen og Telekommunikation i en instruks af 19. august 1986 (*Bulletin officiel des PTT*, 1986, s. 311 ff.) de nærmere regler for driften og den kommercielle udnyttelse af EMS Chronopost. Dette selskab blev drevet af SFMI, i det væsentlige ved hjælp af midler fra det franske postvæsen samt fra TAT Express, som er datterselskab af TAT, og som foretager kurértransportopgaver. Det franske postvæsens bistand til SFMI bestod dels i, at postkontorerne og en del af personalet beskæftiget med indsamling, sortering, transport og distribution af forsendelserne til kunderne blev stillet til rådighed (herefter »logistisk bistand«), dels i salgsfremmende foranstaltninger, kundeopsøgning og rådgivning af kunderne (herefter »forretningsmæssig bistand«).
- 6 Indkøringen af og væksten i SFMI skete hurtigt. Fra 200 mio. FF i det første regnskabsår 1986 steg omsætningen til 720 mio. FF i 1988, 1, 03 mia. FF i 1989 og 1,34 mia. FF i 1991.
- 7 Den 1. januar 1991 opnåede det franske postvæsen, som indtil da havde været integreret i statsadministrationen, stilling som selvstændigt offentligretligt organ. Lov nr. 90-568 af 2. juli 1990 om organisation af det offentlige post- og telekommunikationsvæsen tillagde udtrykkeligt postvæsenet bemyndigelse til — sideløbende med sine opgaver i det offentliges tjeneste — at videreudvikle forskellige former for virksomhed på områder, som står åbne for det private initiativ.
- 8 I 1992 blev kurérvirksomhedens struktur ændret, efter at det franske postvæsen og det tyske, nederlandske, canadiske og svenske postvæsen på den ene side og det oprindeligt australske postekspeditionsselskab TNT på den anden side havde oprettet GNEW som fælles organ inden for international kurérvirksomhed (en fusion, som Kommissionen ved beslutning af 2.12.1991 meddelte ikke at modsætte sig, EFT C 322, s. 19). Den samlede nationale virksomhed overgik til et nyt selskab, Chronopost, hvoraf Sofipost ejede 66% og TAT 34%. Den internationale

gren blev overtaget af SFMI, som ejes af GNEW France, det fælles organs franske datterselskab. Inden for denne nye struktur indsamler og fordeler Chronopost for SFMI's regning de internationale forsendelser, som tilgår GNEW. Det franske postvæsen gav indtil 1. januar 1995 GNEW-SFMI tilladelse til at benytte sit distributionsnet, og Chronopost kunne ikke konkurrere med SFMI.

- 9 Da SFEI fandt, at de betingelser, hvorunder det franske postvæsen ydede logistisk og forretningsmæssig bistand til SFMI, udgjorde en statsstøtte, der var uforenelig med fællesmarkedet og de lige konkurrencevilkår, klagede selskabet den 21. december 1990 til Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber og til Conseil français de la concurrence. SFEI gjorde bl.a. gældende, at SFMI kunne operere med priser, som lå betragteligt under konkurrenternes, fordi SFMI kunne udnytte postvæsenets administration.
- 10 Kommissionen afviste den 10. marts 1992 SFEI's klage i henhold til traktatens artikel 92. SFEI og de tre virksomheder, som indgår heri, anlagde dernæst ved stævning af 16. maj 1992 et annulationssøgsmål for Domstolen til prøvelse af denne afgørelse (sag C-222/92). Da Kommissionen trak sin afgørelse tilbage med henblik på »at indhente yderligere oplysninger, henset til visse elementer i stævningen ...«, blev sagen slettet af Domstolens register ved kendelse af 18. november 1992.
- 11 Derpå fortsatte Kommissionen sagens behandling; bl.a. anmodede Kommissionen ved to lejligheder de franske myndigheder om oplysninger. Imidlertid traf Kommissionen hverken endelig beslutning eller tog stilling til spørgsmålet om, hvorvidt de omhandlede foranstaltninger udgjorde statsstøtte i den i traktatens artikel 92 anførte betydning.
- 12 Under disse omstændigheder anlagde SFEI og de nævnte fem selskaber den 16. juni 1993 sag ved Tribunal de commerce de Paris mod SFMI, Chronopost, det franske postvæsen, Sofipost, TAT og TAT Express med påstand om, at det blev fastslået, at det franske postvæsenes logistiske og forretningsmæssige bistand til

SFMI og til Chronopost var statsstøtte, som var blevet iværksat i strid med traktatens artikel 93, stk. 3, sidste punktum, uden forudgående anmeldelse til Kommissionen. Der blev således nedlagt påstand om dels, at det franske postvæsen skulle tilpligtes til med øjeblikkelig virkning at ophøre med at yde den såkaldte statsstøtte, dels at SFMI og Chronopost skulle tilbagebetale postvæsenet al den ulovlige statsstøtte, som disse selskaber havde modtaget, fra de blev stiftet, dvs. 2 139 mio. FF for perioden 1986-1991. Sagsøgerne nedlagde ligeledes påstand om erstatning på 216 mio. FF.

- 13 I sine skriftlige indlæg for den nationale ret har SFEI m.fl. anført, at den påståede logistiske bistand består i, at SFMI for et usædvanligt lavt vederlag har fået adgang til postvæsenets netværk, der omfatter 300 000 ansatte, 73 000 daglige postombæringer, 16 835 bygninger, 50 000 køretøjer, 300 godsvogne og 22 fly, samt at SFMI er underlagt en særlig fordelagtig fortoldningsprocedure, og af det franske postvæsen har fået usædvanligt gode betalingsbetingelser. Sagsøgeren har ligeledes gjort gældende, at det franske postvæsen yder SFMI og Chronopost forretningsmæssig bistand. Dels har disse adgang til det franske postvæsenes kundekreds. Dels drager de fordel af de af det franske postvæsen foranstaltede salgs- og reklamekampagner. Ifølge SFEI består statsstøtten af forskellen mellem det beløb, der ydes for denne bistand, og markedsprisen herfor.
- 14 Sagsøgte har bl.a. gjort gældende, at sagen er omfattet af Kommissionens eller af den franske Conseil d'État's kompetence. Sagsøgerne replicerede, at de ikke havde nedlagt påstand om annullation af forvaltningsakter, men alene havde gjort gældende, at et offentligt organ ved at bidrage til udviklingen af erhvervsdrivende selskaber tilsidesatte de konkurrenceregler, som sagsøgerne er underlagt.

15 Henset til disse faktiske og retlige omstændigheder har Tribunal de commerce de Paris udsat sagen og forelagt Domstolen følgende otte spørgsmål om fortolkningen af traktatens artikel 92 og 93:

- »1) Skal en medlemsstats foranstaltninger, hvorved der gennem Økonomi- og Finansministeriet samt Ministeriet for Postvæsen og Telekommunikation ydes støtte til et selskab, der tilbyder kurérservice, dels i form af logistisk og forretningsmæssig bistand, dels ved at undlade at opkræve et normalt vederlag for tekniske, forretningsmæssige eller finansielle ydelser, anses for statsstøtte, der fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene og påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne, jf. traktatens artikel 92?

- 2) Såfremt spørgsmål 1 besvares bekræftende, ønskes det oplyst, hvorvidt tilbagebetalingen af den økonomiske støtte, der allerede er udbetalt i strid med traktatens artikel 93, stk. 3, sidste punktum, da ikke — ud over den øjeblikkelige indstilling af støtten — er det eneste effektive middel til at sikre, at forbuddet overholdes?

- 3) Såfremt spørgsmål 1 besvares bekræftende, ønskes det oplyst, om en virksomhed, der modtager en sådan støtte, da i henhold til fællesskabsretten, navnlig når henses til dennes forrang, er forpligtet til at udvise særlig agtpågivenhed ved bl.a. inden modtagelse af støtten at kontrollere, om støtten er tildelt i overensstemmelse med proceduren efter traktatens artikel 93, stk. 3?

- 4) Såfremt spørgsmål 3 besvares bekræftende, ønskes det oplyst, om det tab, der påføres de virksomheder, som konkurrerer med den subsidierede virksomhed, som følge af dennes utilstrækkelige agtpågivenhed da også skal erstattes i henhold til gældende national ret for således at afbøde virkningerne af, at de relevante fællesskabsregler er tilsidesat?

- 5) Er en national retsinstans, der som civilretlig instans i overensstemmelse med national ret skal tage stilling til følgerne af en statslig foranstaltning, der er truffet uden hensyntagen til kravet om Kommissionens forudgående kontrol-procedure, jf. traktatens artikel 93, stk. 3, sidste punktum, ifølge fællesskabsretten forpligtet til at afvise sagen på grund af manglende kompetence, hvis Kommissionen har fået forelagt sagen i form af en klage, der søger fastslået, at den anfægtede foranstaltning er i strid med fællesmarkedet, også selv om Kommissionen ikke har truffet endelig beslutning og end ikke har taget stilling til, om de anfægtede foranstaltninger må betragtes som statsstøtte?
 - 6) Hvis dette ikke er tilfældet, ønskes oplyst, om den nationale retsinstans, som har erklæret sig kompetent, under de samme forudsætninger dog er forpligtet til at udsætte sagen og afvente Kommissionens beslutning vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt de anfægtede foranstaltninger må anses for statsstøtte?
 - 7) Er det af betydning for besvarelsen af spørgsmål 5 og spørgsmål 6, at Kommissionen endnu ikke har truffet beslutning, uagtet den havde fået forelagt sagen mere end to år tidligere, og at sagsøgeren yderligere over for den nationale ret har godtgjort, at de for sagsøgeren skadevoldende følger af tilsidesættelsen af artikel 93, stk. 3, sidste punktum, uopholdeligt bør bringes til ophør?
 - 8) Kan det tværtimod under de ovenfor i spørgsmål 5, 6 og 7 beskrevne omstændigheder udledes af Domstolens dom af 21. november 1991 i sag C-354/90 (navnlig præmis 14), at den nationale ret ved at erklære sig kompetent og ved som påstået at pådømme sagen på grundlag af artikel 93, stk. 3, sidste punktum, blot udfører sin opgave, som består i — i tiden indtil Kommissionen træffer endelig beslutning — at beskytte borgernes rettigheder i tilfælde, hvor de statslige myndigheder tilsidesætter forbuddet i traktatens artikel 93, stk. 3, sidste punktum?«
- 16 Den 4. februar 1994 indstævnedes det franske postvæsen og Sofipost SFEI for Cour d'appel de Paris med henblik på at opnå tilladelse til at appellere forelæggelsesdommen af 5. januar 1994. Afdelingsformanden for Cour d'appel de Paris afviste ved kendelse af 24. marts 1994 denne begæring.

Formaliteten

- 17 TAT og SFMI har gjort gældende, at en besvarelse af de præjudicielle spørgsmål må afvises, fordi den nationale ret savner kompetence, fordi sagens faktiske og retlige sammenhæng ikke er beskrevet i forelæggelsesdommen, fordi kontradiktionsprincippet er tilsidesat, og endelig fordi der foreligger procedurefordrejning.
- 18 TAT og SFMI gør for det første gældende, at hovedsagens væsentligste formål er at få oplyst, hvorvidt Den Franske Republik har tilsidesat traktatens artikel 93, stk. 3, ved ikke at underrette Kommissionen om de foranstaltninger, som SFMI og Chronopost nød godt af, og i bekræftende fald, hvilke konsekvenser der skal drages heraf. I Frankrig har imidlertid udelukkende forvaltningsdomstolene kompetence til at udøve kontrol med, hvorvidt forvaltningsakter om ydelse af støtte er lovlige. De almindelige domstole har heller ikke kompetence til at træffe afgørelse om tilbagebetaling af støtte eller til at dømme staten til at yde erstatning. Da Tribunal de commerce de Paris således åbenbart ikke har kompetence til at behandle sagen, er en besvarelse af de forelagte spørgsmål ikke nødvendig med henblik på at afgøre tvisten.
- 19 For det andet har den nationale ret ikke nøjagtigt redegjort for karakteren af den logistiske og forretningsmæssige bistand, som det franske postvæsen skulle have ydet SFMI og Chronopost. Desuden er den usædvanligt lave modydelse for denne bistand ikke blevet bevist, men blot fremført som påstand. Under disse betingelser er de parter, som måtte ønske at fremkomme med indlæg for Domstolen, stort set ude af stand til at fremkomme med relevante indlæg, og Domstolen vil ikke kunne besvare de forelagte spørgsmål hensigtsmæssigt.
- 20 For det tredje har TAT og SFMI gjort gældende, at skønt forhandlingerne for den nationale ret kun vedrørte kompetencespørgsmålene, har den nationale ret fundet en række faktiske elementer bevist. Såfremt Domstolen skulle udtale sig om den præjudicielle forelæggelse, ville dette således ske på grundlag af unøjagtige oplysninger og i strid med de sagsøgtes ret til kontradiktion.

- 21 For det fjerde foreligger der misbrug af den præjudicielle forelæggelsesprocedure med henblik på at omgå de vanskeligheder, som opstår for sagsøgerne, fordi Kommissionen har været længe om at træffe beslutning. Den nationale domstol indskrænker sig i det første spørgsmål ikke til at søge oplyst, hvorvidt de omhandlede foranstaltninger er en støtte som omhandlet i traktatens artikel 93, stk. 3, men søger desuden oplyst, om foranstaltningerne er forenelige med traktaten, hvilket henhører under Kommissionens enekompetence. Sagsøgerne kunne over for Kommissionen indbringe et passivitetssøgsmål eller et annullationssøgsmål til prøvelse af beslutningen om at afslå at indlede den kontradiktoriske undersøgelsesprocedure i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2.
- 22 Den franske regering har alene modsat sig, at det første spørgsmål besvares. Som dette spørgsmål er formuleret, ser det ud til, at den nationale ret allerede har draget den konklusion, at SFMI og Chronopost har opnået en række fordele uden sædvanlig modydelse, og at de således har modtaget statsstøtte. Imidlertid indeholder forelæggelsen ikke nogen tilkendegivelse af de faktiske eller retlige overvejelser, som har medført, at Tribunal de commerce de Paris har draget denne konklusion. Ifølge den franske regering er afvisningen i særlig grad åbenbar, når henses til de faktiske spørgsmåls særdeles komplekse karakter.
- 23 Disse anbringender og argumenter kan ikke tages til følge.
- 24 Hvad angår den nationale rets påståede manglende kompetence bemærkes, at det ikke tilkommer Domstolen at undersøge, om forelæggelsesdommen er afsagt i overensstemmelse med de nationale bestemmelser vedrørende retternes sammensætning og virkemåde. Domstolen er bundet af en forelæggelseskendelse, der er afsagt af en ret i en medlemsstat, så længe den ikke er blevet omgjort under en eventuel anke efter national ret (jf. dom af 20.10.1993, sag C-10/92, Balocchi, Sml. I, s. 5105, præmis 16 og 17, og af 14.1.1982, sag 65/81, Reina, Sml. s. 33, præmis 7 og 8).

- 25 Det bemærkes indledningsvis, at de fremsatte anbringender om forelæggelsesdommens manglende redegørelse for tvistens faktiske og retlige sammenhæng, om tilsidesættelsen af kontradiktionsprincippet og om procedurefordrejning kun vedrører det første spørgsmål.
- 26 I forelæggelsesdommen redegøres således detaljeret for sagsøgernes krav, såfremt den nationale ret fastslår, at artikel 93, stk. 3, sidste punktum, er tilsidesat, samt for parternes stillingtagen til spørgsmålet om den nationale rets kompetence henset til Kommissionens samtidige undersøgelse. Dels vedrører spørgsmål 2, 3 og 4 nemlig de konsekvenser, som en national retsinstans kan drage af, at en planlagt statsstøtte ikke forud er blevet anmeldt. Dels vedrører spørgsmål 5-8 den nationale rets kompetence, såfremt Kommissionen samtidig undersøger spørgsmålet.
- 27 Uagtet at forelæggelsesdommen kun meget kortfattet gengiver den faktiske og retlige baggrund for det første spørgsmål, er denne omstændighed i dette tilfælde dog ikke af en sådan karakter, at en besvarelse af spørgsmålet må afvises. Denne kortfattede fremstilling muliggør nemlig en forståelse af det første spørgsmål, hvorefter Domstolen alene anmodes om at tage stilling til, hvorvidt det forhold, at en offentlig virksomhed yder logistisk og forretningsmæssig bistand uden sædvanligt vederlag til sine privatretlige datterselskaber, som udøver virksomhed underlagt den frie konkurrence, er statsstøtte, som omhandlet i traktatens artikel 92.
- 28 Det fremgår i øvrigt af det ovenfor anførte, at anbringendet om procedurefordrejning ligeledes må forkastes. Den nationale ret ønsker ikke med det første spørgsmål, at Domstolen skal gribe ind i Kommissionens enekompetence og udtale sig om, hvorvidt de omhandlede foranstaltninger er forenelige med fællesmarkedet. Den nationale ret har blot anmodet om oplysning om, hvorvidt traktatens artikel 92, stk. 1, finder anvendelse på de omhandlede foranstaltninger med henblik på at kunne drage konsekvenserne af en eventuel tilsidesættelse af det forbud mod forudgående iværksættelse af påtænkte støtteforanstaltninger, som er indeholdt i traktatens artikel 93, stk. 3, sidste punktum.

29 De forelagte spørgsmål skal derfor behandles.

30 Da spørgsmål 5-8 vedrører problemet om, hvorvidt den nationale ret har kompetence til at behandle sagen og kan fortsætte hermed til trods for, at Kommissionen samtidig undersøger den, må de behandles før spørgsmål 1-4, som vedrører statsstøttebegrebet og de foranstaltninger, som skal træffes, såfremt traktatens artikel 93, stk. 3, sidste punktum, er tilsidesat.

Spørgsmål 5-8

31 Med spørgsmål 5-8 ønsker den nationale ret i det væsentlige oplyst, hvorledes den skal forholde sig, når den skal tage stilling til følgerne af en tilsidesættelse af traktatens artikel 93, stk. 3, hvis Kommissionen samtidig har fået forelagt sagen og endnu ikke har truffet beslutning om, hvorvidt de omhandlede statslige foranstaltninger er statsstøtte. Den nationale ret er nærmere bestemt i tvivl om, hvorvidt den skal erklære sig inkompetent (spørgsmål 5) eller dog udsætte sagen, indtil Kommissionen har truffet beslutning om, hvorledes de omhandlede foranstaltninger skal klassificeres (spørgsmål 6), eller om den nationale ret tværtimod skal erklære sig kompetent og beskytte borgernes rettigheder i forbindelse med statens overtrædelse af traktatens artikel 93, stk. 3, ved som påstået at pådømme sagen (spørgsmål 8). Endelig ønsker den nationale ret oplyst, hvorvidt den omstændighed, at Kommissionen har haft sagen forelagt i mere end to år, og at sagsøgerne har bevist, at der foreligger uopsættelighed, har betydning for besvarelsen af det forudgående spørgsmål (spørgsmål 7).

32 TAT har gjort gældende, at den nationale domstol, når Kommissionen har fået forelagt sagen, men endnu ikke har truffet beslutning om, hvorvidt de omhandlede foranstaltninger er statsstøtte, skal erklære sig inkompetent, da der ellers er risiko for, at dens beslutning kan være i modstrid med Kommissionens. Såfremt Kommissionen senere beslutter, at foranstaltningerne ikke skal anses for at være statsstøtte, vil en national sag om tilbagesøgning af støtten, jf. artikel 93, stk. 3, nemlig

savne ethvert retligt grundlag. Subsidiært har TAT gjort gældende, at den nationale ret skal udsætte sagen, indtil Kommissionen beslutter, hvorvidt foranstaltningerne skal anses for at være statsstøtte. Endelig har denne part anført, at såfremt der antages at være tale om statsstøtte, må denne anses for at være en bestående støtte, fordi Kommissionen har været usædvanligt længe om at træffe en beslutning, således at støtten ikke kan være genstand for tilbagebetaling, men blot fremtidigt skal ophæves eller ændres.

- 33 Disse argumenter kan ikke tages til følge.
- 34 I denne forbindelse henledes opmærksomheden på traktatens kontrolordning med statsstøtte og på den rolle, som henholdsvis Kommissionen og de nationale retter spiller ved dennes gennemførelse.
- 35 Det bestemmes i traktatens artikel 92, stk. 1: »Bortset fra de i denne traktat hjemlede undtagelser er statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler under enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, uforenelig med fællesmarkedet i det omfang, den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne«.
- 36 Dette principielle forbud mod statsstøtte er hverken absolut eller ubetinget, da navnlig artikel 92, stk. 3, tillægger Kommissionen et vidt skøn ved afgørelsen af, om en støtte kan tillades ved undtagelser fra det almindelige forbud i stk. 1. Bedømmelsen i sådanne tilfælde af en statsstøttes forenelighed eller uforenelighed med fællesmarkedet rejser problemer, der indebærer hensyntagen til og vurdering af sammensatte økonomiske omstændigheder, som hurtigt kan ændre sig (dom af 14.2.1990, sag C-301/87, Frankrig mod Kommissionen, Sml. I, s 307, præmis 15, »Boussac Saint Frères-dommen«).

- 37 I traktatens artikel 93 fastlægges derfor en særlig fremgangsmåde, hvorefter Kommissionen løbende undersøger og kontrollerer støtten. Med hensyn til en ny støtte, som medlemsstaterne påtænker at indføre, er der fastlagt en forudgående procedure, som skal følges, såfremt støtten skal anses for forskriftsmæssigt indført. I medfør af traktatens artikel 93, stk. 3, første punktum, skal Kommissionen underrettes om enhver påtænkt indførelse eller ændring af støtteforanstaltninger, inden den gennemføres.
- 38 Kommissionen gennemfører således en indledende undersøgelse af påtænkte støtteforanstaltninger. Hvis den når frem til, at en påtænkt støtte antagelig ikke skal betragtes som forenelig med fællesmarkedet, indleder Kommissionen uopholdeligt den i artikel 93, stk. 2, fastsatte kontradiktoriske undersøgelsesprocedure. Det fremgår af traktatens artikel 93, stk. 3, sidste punktum, at den pågældende medlemsstat ikke under denne indledende fase må gennemføre den påtænkte støtteforanstaltning. Såfremt den kontradiktoriske undersøgelsesprocedure indledes, gælder dette forbud, indtil Kommissionen træffer beslutning om, hvorvidt støtten er forenelig med fællesmarkedet (jf. dom af 30.6.1992, sag C-47/91, Italien mod Kommissionen, Sml. I, s. 4145, præmis 24). Hvis Kommissionen derimod ikke inden to måneder efter at være blevet underrettet har reageret, kan den pågældende medlemsstat således efter at have underrettet Kommissionen gennemføre den påtænkte støtteforanstaltning (dom af 11.12.1973, sag 120/73, Lorenz, Sml. s. 1471, præmis 4).
- 39 De nationale retters beføjelse er et resultat af den direkte virkning af det forbud mod at gennemføre påtænkte støtteforanstaltninger, som fremgår af artikel 93, stk. 3, sidste punktum. Herom har Domstolen fastslået, at forbuddet i denne traktatbestemmelse mod at gennemføre støtteforanstaltninger omfatter enhver støtte, som gennemføres uden underretning, eller som, hvis der er givet underretning, ydes i den indledende fase eller — hvis Kommissionen iværksætter en kontradiktorisk procedure — før vedtagelsen af den endelige beslutning (jf. Lorenzdommen, præmis 8, og dom af 21.11.1991, sag C-354/90, Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires et Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, Sml. I, s. 5505, præmis 11, »FNCE-dommen«).
- 40 De nationale retter skal over for borgerne sikre, at der drages alle konsekvenser af en tilsidesættelse af traktatens artikel 93, stk. 3, sidste punktum, i henhold til natio-

nal ret, såvel med hensyn til gennemførelsesretsakternes gyldighed som med hensyn til tilbagesøgning af den finansielle støtte, der er tildelt i strid med den omhandlede traktatbestemmelse eller i givet fald i strid med foreløbige forholdsregler (jf. FNCE-dommen, præmis 12).

- 41 Under kontrollen med medlemsstaternes overholdelse af deres forpligtelser i henhold til traktatens artikel 92 og 93 indtager de nationale retter og Kommissionen roller, som dels supplerer hinanden, dels er klart adskilte.
- 42 De nationale retter kan ikke, når de skal drage konsekvenserne af en tilsidesættelse af artikel 93, stk. 3, sidste punktum, udtale sig om, hvorvidt støtteforanstaltningerne er forenelige med fællesmarkedet, idet Kommissionen er enekompetent til at træffe afgørelse herom under forbehold af Domstolens prøvelsesret (jf. FNCE-dommen, præmis 14).
- 43 Kommissionen kan — i modsætning til de nationale retter — ikke foreskrive tilbagebetaling af en statsstøtte alene med den begrundelse, at underretningspligten er tilsidesat, jf. traktatens artikel 93, stk. 3 (jf. Boussac Saint Frères-dommen, præmis 19-22, dom af 21.3.1990, sag C-142/87, Belgien mod Kommissionen, Sml. I, s. 959, præmis 15-20, og FNCE-dommen, præmis 13). Kommissionen må først efter at have givet vedkommende medlemsstat lejlighed til — i afventning af resultatet af undersøgelsen af støtten — at fremsætte sine bemærkninger ved en midlertidig beslutning pålægge medlemsstaten straks at suspendere udbetalingen af støtten og inden en vis frist give Kommissionen adgang til al den dokumentation og alle de oplysninger, der er nødvendige for at afgøre, om støtten er forenelig med fællesmarkedet. Kun i det tilfælde, hvor medlemsstaten trods Kommissionens pålæg undlader at give de ønskede oplysninger, er Kommissionen beføjet til at afslutte proceduren og vedtage den beslutning, hvori det konstateres, at støtteforanstaltningen på grundlag af de oplysninger, den råder over, er forenelig eller uforenelig med fællesmarkedet, og i givet fald om, at et allerede udbetalt støttebeløb skal tilbageføres (jf. Boussac Saint Frères-dommen, præmis 19 og 21).

- 44 Under disse betingelser kan det forhold, at Kommissionen har indledt en forudgående undersøgelsesprocedure i medfør af artikel 93, stk. 3, eller den kontradiktoriske undersøgelsesprocedure i henhold til artikel 93, stk. 2, ikke fritage de nationale retter for deres forpligtelse til at sikre borgernes rettigheder, når medlemsstaten har tilsidesat sin forpligtelse til at give forudgående underretning.
- 45 Enhver anden fortolkning ville tilskynde medlemsstaterne til at sætte sig ud over forbuddet mod at gennemføre påtænkte støtteforanstaltninger. Eftersom Kommissionen alene kan træffe bestemmelse om, at yderligere ydelser ikke må finde sted, så længe den ikke har truffet endelig beslutning, vil den tilsigtede virkning af traktatens artikel 93, stk. 3, blive formindsket, hvis det forhold, at sagen var forelagt for Kommissionen, skulle forhindre de nationale retter i at drage konsekvenserne af, at bestemmelsen var tilsidesat.
- 46 Den forsinkelse, hvormed Kommissionen har gennemført sin indledende undersøgelse, kan heller ikke have den virkning, at en ny støtte, som ydes i strid med traktatens artikel 93, stk. 3, sidste punktum, ændres til at være en bestående støtte, som kun kan ophæves med virkning for fremtiden.
- 47 Domstolen har ganske vist udtalt, at når en medlemsstat har underrettet Kommissionen om planlagte foranstaltninger, skal Kommissionen inden for en frist på to måneder indlede proceduren i henhold til artikel 93, stk. 2. Såfremt Kommissionen ikke tager stilling, før denne frist er udløbet, kan medlemsstaten gennemføre foranstaltningen efter at have givet Kommissionen forudgående meddelelse. Støtten anses i så fald for at være en bestående støtte, som er underlagt den kontrol, som fremgår af artikel 93, stk. 1 og 2 (jf. Lorenz-dommen, præmis 4 og 5).
- 48 Denne retspraksis bygger imidlertid på det nødvendige i at tage hensyn til den pågældende medlemsstats legitime interesse i hurtigt at få klarhed over sin retsstilling. Situationen er en anden, når medlemsstaten har gennemført planlagte foranstaltninger uden først at have underrettet Kommissionen. Hvis medlemsstaten var

i tvivl om, hvorvidt de planlagte foranstaltninger var statsstøtte, kunne den sikre sine interesser ved at anmelde den planlagte støtte til Kommissionen, hvorved Kommissionen var blevet tvunget til at træffe beslutning inden to måneder.

- 49 Endelig bemærkes, at en national ret kan være nødt til at fortolke det i traktatens artikel 92 omhandlede støttebegreb for at fastslå, om en statslig foranstaltning, som er indført uden iagttagelse af den forudgående undersøgelsesprocedure efter artikel 93, stk. 3, skulle have været underkastet denne procedure (dom af 22.3.1977, sag 78/76, Steinike og Weinlig, Sml. s. 595, præmis 14, og af 30.11.1993, sag C-189/91, Kirsammer-Hack, Sml. I, s. 6185, præmis 14).
- 50 Hvis den nationale ret er i tvivl om, hvorledes den skal klassificere de omhandlede statsstøtteforanstaltninger, kan den anmode Kommissionen om nærmere oplysninger herom. I meddelelse om samarbejdet mellem de nationale domstole og Kommissionen på statsstøtteområdet af 23. november 1995 (EFT C 312, s. 8) har Kommissionen udtrykkeligt opfordret de nationale domstole til at sætte sig i forbindelse med Kommissionen, når de møder vanskeligheder ved anvendelsen af traktatens artikel 93, stk. 3, og har redegjort for karakteren af de oplysninger, som den kan give. I denne forbindelse fremhæves, at Kommissionen skal besvare de nationale domstoles anmodninger så hurtigt som muligt som følge af pligten til loyalt samarbejde mellem fællesskabsinstitutionerne og medlemsstaterne, jf. traktatens artikel 5 (Domstolens kendelse af 13.7.1990, sag C-2/88 Imm., Zwartveld m.fl., Sml. I, s. 3365, præmis 17 og 18).
- 51 Den nationale ret kan eller skal i øvrigt forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål om fortolkning af traktatens artikel 92, jf. traktatens artikel 177, stk. 2 og 3.
- 52 Når det er sandsynligt, at der vil forløbe en vis periode, før den nationale ret kan træffe endelig afgørelse, tilkommer det denne at vurdere, hvorvidt det er nødvendigt at træffe afgørelse om foreløbige forholdsregler, herunder udsættelse af de omhandlede foranstaltninger, med henblik på at sikre parternes interesser.

- 53 Spørgsmål 5-8 skal derfor besvares således, at en national retsinstans, der skal tage stilling til følgerne af en tilsidesættelse af traktatens artikel 93, stk. 3, sidste punktum, samtidig med, at Kommissionen har fået sagen forelagt og endnu ikke har truffet beslutning om, hvorvidt de omhandlede statslige foranstaltninger skal anses for at være statsstøtte, hverken er forpligtet til at erklære sig inkompetent eller til at udsætte sagen, indtil Kommissionen har truffet beslutning om, hvorledes de omhandlede foranstaltninger skal klassificeres. En national retsinstans kan være nødt til at fortolke og anvende statsstøttebegrebet med henblik på at afgøre, hvorvidt foranstaltningerne skulle have været anmeldt til Kommissionen. Hvis den nationale retsinstans er i tvivl, kan den anmode Kommissionen om nærmere oplysninger. Desuden kan eller skal den forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål, jf. traktatens artikel 177, stk. 2 og 3. Såfremt den nationale retsinstans retter henvendelse til Kommissionen eller forelægger Domstolen et præjudicielt spørgsmål, skal den vurdere, hvorvidt det er nødvendigt at vedtage foreløbige forholdsregler for at sikre parternes interesser, indtil der træffes endelig afgørelse i sagen.

Spørgsmål 1

- 54 Med det første spørgsmål ønsker den nationale ret i det væsentlige oplyst, hvorvidt det forhold, at en offentlig virksomhed har ydet logistisk og forretningsmæssig bistand uden sædvanligt vederlag til sine privatretlige datterselskaber, som udøver virksomhed underlagt den frie konkurrence, kan anses for statsstøtte i den i traktatens artikel 92 omhandlede betydning.
- 55 Indledningsvis bemærkes dels, at Kommissionen aldrig har fået underretning om de omhandlede foranstaltninger, da den franske regering fandt, at de ikke kunne anses for at være statsstøtte, dels at Kommissionen, der fik forelagt en klage i 1990, stadig ikke — efter at en første beslutning om afslag i 1992 er blevet trukket tilbage — har været i stand til at udtale sig om, hvorvidt det franske postvæsens logistiske og forretningsmæssige bistand til SFMI og til Chronopost må anses for at være statsstøtte.

- 56 Det bemærkes ligeledes, at den franske regering og Kommissionen er enige om, at det første spørgsmål, således som det er formuleret, må besvares bekræftende. Såvel den franske regering som Kommissionen har ligeledes fremhævet, at vurderingen af, hvad der udgør sædvanligt vederlag, kræver en dybtgående og kompliceret økonomisk analyse af de omkostninger, som er forbundet med de omhandlede ydelser, og at forelæggelsesdommen ikke i denne forbindelse indeholder tilstrækkeligt præcise oplysninger.
- 57 Det tiltrædes, at en offentlig virksomheds ydelse af logistisk og forretningsmæssig bistand uden sædvanligt vederlag til privatretlige datterselskaber, som driver virksomhed underlagt den frie konkurrence, kan anses for at være statsstøtte, som omhandlet i traktatens artikel 92.
- 58 Denne bestemmelse har nemlig til formål at hindre, at samhandelen mellem medlemsstaterne påvirkes af fordele, som indrømmes af offentlige myndigheder, og som under forskellige former fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner (dom af 15.3.1994, sag C-387/92, Banco Exterior de España, Sml. I, s. 877, præmis 12, og af 2.7.1974, sag 173/73, Italien mod Kommissionen, Sml. s. 709, præmis 26). Støttebegrebet omfatter ikke blot positive ydelser såsom tilskud, men ligeledes indgreb, der under forskellige former letter de byrder, som normalt belaster en virksomheds budget, og derved, uden at være tilskud i ordets egentlige forstand, er af samme art og har tilsvarende virkninger (jf. Banco Exterior de España-dommen, præmis 13).
- 59 Det fremgår heraf, at levering af varer og tjenesteydelser på særligt gunstige vilkår kan anses for statsstøtte (dom 2.2.1988, forenede sager 67/85, 68/85 og 70/85, Van der Kooy m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 219, præmis 28, og af 29.2.1996, sag C-56/93, Belgien mod Kommissionen, Sml. I, s. 723, præmis 10).

- 60 Det må derfor med henblik på at vurdere, hvorvidt en statslig foranstaltning skal anses for at være støtte, fastlægges, hvorvidt den virksomhed, foranstaltningen er rettet til, opnår en økonomisk fordel, som den ikke ville have opnået under sædvanlige markedsbetingelser.
- 61 I forbindelse med denne undersøgelse skal den nationale ret fastlægge, hvad der er sædvanligt vederlag for de omhandlede ydelser. En sådan vurdering forudsætter en økonomisk analyse, som tager hensyn til alle de faktorer, som en virksomhed under normale markedsbetingelser skulle have taget i betragtning ved fastsættelsen af vederlaget for ydelserne.
- 62 Heraf følger, at det første spørgsmål skal besvares således, at en offentlig virksomheds ydelse af logistisk og forretningsmæssig bistand til privatretlige datterselskaber, som driver virksomhed underlagt den frie konkurrence, kan udgøre statsstøtte i den i traktatens artikel 92 anførte betydning, hvis vederlaget herfor er lavere end det, som ville være blevet forlangt under sædvanlige markedsbetingelser.

Spørgsmål 2

- 63 Med det andet spørgsmål ønsker den nationale ret i det væsentlige oplyst, hvorvidt en national retsinstans, for hvilken der er nedlagt påstand om tilbagebetaling af støtte, kan tage påstanden til følge, hvis det fastslås, at støtten ikke er blevet anmeldt til Kommissionen.
- 64 Ifølge den spanske regering kan tilsidesættelse af den pligt til at underrette Kommissionen, som fremgår af artikel 93, stk. 3, alene give anledning til foreløbige forholdsregler, af hvilken den strengeste er, at ydelse af støtte udsættes. Der kan ikke

træffes afgørelse om tilbagebetaling, før det er fastslået, at støtten er uforenelig med fællesmarkedet. Såfremt det var tilfældet, ville de nationale retsinstanser kunne foregribe undersøgelsen af sagens realitet.

- 65 TAT samt den spanske, den franske og den tyske regering har ligeledes anført, at de nationale retter aldrig er forpligtede til at træffe afgørelse om tilbagebetalingen. Det ville nemlig være selvmodsigende, at en tilsidesættelse af den formelle forpligtelse i henhold til traktatens artikel 93, stk. 3, nødvendigvis skulle medføre, at støtten skulle tilbagebetales, mens Kommissionen ikke skulle være tvunget til at træffe afgørelse herom, når den fastslår, at støtten er uforenelig med fællesmarkedet.
- 66 Disse synspunkter kan ikke tiltrædes.
- 67 Indledningsvis bemærkes, at den nationale ret, for hvilken der er nedlagt en påstand om, at traktatens artikel 93, stk. 3, sidste punktum, er tilsidesat, spiller en større rolle end den domstol, der skal træffe en foreløbig afgørelse. Den nationale ret er forpligtet til i sin endelige dom i en sådan sag at sikre beskyttelse mod retsvirkningerne af, at en ulovlig statsstøtte bliver gennemført. Desuden kan denne afgørelse ikke anfægtes af Kommissionen. Kommissionens endelige beslutning om, at en støtte er forenelig med fællesmarkedet, indebærer nemlig ikke, at ulovlige gennemførelsesforanstaltninger efterfølgende lovliggøres (jf. FNCE-dommen, præmis 16).
- 68 Endelig fremgår det af den nævnte FNCE-dom, præmis 12, at når det fastslås, at en støtte er blevet ydet i strid med artikel 93, stk. 3, sidste punktum, skal det principielt medføre, at beløbet tilbagebetales i overensstemmelse med de nationale processuelle bestemmelser.
- 69 Enhver anden fortolkning ville tilskynde medlemsstaterne til at sætte sig ud over forbuddet i traktatens artikel 93, stk. 3. Såfremt det forudsættes, at de nationale

retsinstanser alene kan træffe afgørelse om, at enhver fremtidig ydelse udsættes, ville den allerede ydede støtte blive opretholdt, indtil Kommissionen traf endelig beslutning om, at støtten var uforenelig med fællesmarkedet og skulle tilbagebetales.

70 Når henses til den betydning for fællesmarkedets rette funktion, som overholdelse af den forudgående kontrolprocedure i forbindelse med påtænkt statsstøtte må tillægges, skal de nationale retsinstanser principielt tage en påstand om tilbagebetaling af støtte, der er ydet i strid med traktatens artikel 93, stk. 3, til følge. Imidlertid kan der — som anført af generaladvokaten i punkt 73-77 i forslaget til afgørelse — forekomme ekstraordinære omstændigheder, hvor det er uhensigtsmæssigt at kræve støtten tilbagebetalt.

71 Det andet spørgsmål må derfor besvares således, at en national retsinstans, for hvilken der nedlægges påstand om tilbagebetaling af støtte, skal tage denne påstand til følge, hvis den fastslår, at støtten ikke er blevet anmeldt til Kommissionen, medmindre tilbagebetaling på grund af ekstraordinære omstændigheder ikke er hensigtsmæssig.

Spørgsmål 3 og 4

72 Med det tredje og fjerde spørgsmål ønsker den nationale ret i det væsentlige oplyst, hvorvidt en virksomhed, som har modtaget støtte, og som ikke undersøger, om støtten er blevet anmeldt til Kommissionen i overensstemmelse med traktatens artikel 93, stk. 3, ifalder ansvar i henhold til fællesskabsretten.

73 Det bemærkes, at den i traktatens artikel 93 fastlagte fremgangsmåde til kontrol og undersøgelse af statsstøtte ikke pålægger støttemodtageren særlige forpligtelser.

Dels er forpligtelsen til at underrette Kommissionen og forbuddet mod forudgående gennemførelse af påtænkte støtteforanstaltninger, som er fastsat i artikel 93, stk. 3, rettet til medlemsstaten. Dels er også Kommissionens beslutning om, at en støtte er uforenelig med fællesmarkedet og skal ophæves inden for en af Kommissionen fastsat frist, rettet til medlemsstaten.

- 74 Under disse omstændigheder er der ikke i fællesskabsretten tilstrækkelig hjemmel til, at en støttemodtager, som ikke har undersøgt, hvorvidt den modtagne støtte er blevet forskriftsmæssigt anmeldt til Kommissionen, ifalder ansvar.
- 75 Det er imidlertid muligt, at anvendelse af nationale retsforskrifter vil kunne medføre, at der foreligger ansvar uden for kontraktforhold. Såfremt det i medfør af nationale retsforskrifter under visse omstændigheder er muligt, at en erhvervsdrivende, der modtager en ulovlig støtte, hvorved andre erhvervsdrivende påføres tab, ifalder ansvar, kan princippet om forbud mod forskelsbehandling føre til, at den nationale ret skal fastslå, at modtageren af en statsstøtte, som er ydet i strid med traktatens artikel 93, stk. 3, ifalder ansvar.
- 76 Det tredje og fjerde spørgsmål skal således besvares med, at en støttemodtager, som ikke undersøger, om støtten er blevet anmeldt til Kommissionen i overensstemmelse med traktatens artikel 93, stk. 3, ikke kan ifalde ansvar alene med hjemmel i fællesskabsretten.

Sagens omkostninger

- 77 De udgifter, der er afholdt af den franske, den tyske og den spanske regering samt af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens par-

ter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Tribunal de commerce de Paris ved dom af 5. januar 1994, for ret:

- 1) En national retsinstans, der skal tage stilling til følgerne af en tilsidesættelse af EF-traktatens artikel 93, stk. 3, sidste punktum, samtidig med, at Kommissionen har fået sagen forelagt og endnu ikke har truffet beslutning om, hvorvidt de omhandlede statslige foranstaltninger skal anses for at være statsstøtte, er hverken forpligtet til at erklære sig inkompetent eller til at udsætte sagen, indtil Kommissionen har truffet beslutning om, hvorledes de omhandlede foranstaltninger skal klassificeres. En national retsinstans kan være nødt til at fortolke og anvende støttebegrebet med henblik på at afgøre, hvorvidt foranstaltningerne skulle have været anmeldt til Kommissionen. Hvis den nationale retsinstans er i tvivl, kan den anmode Kommissionen om nærmere oplysninger. Desuden kan eller skal den forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål, jf. EF-traktatens artikel 177, stk. 2 og 3. Såfremt den nationale retsinstans retter henvendelse til Kommissionen eller forelægger Domstolen et præjudicielt spørgsmål, skal den vurdere, hvorvidt det er nødvendigt at vedtage foreløbige forholdsregler for at sikre parternes interesser, indtil der træffes endelig afgørelse i sagen.
- 2) En offentlig virksomheds ydelse af logistisk og forretningsmæssig bistand til privatretlige datterselskaber, som driver virksomhed underlagt den frie konkurrence, kan udgøre statsstøtte i den i EF-traktatens artikel 92 anførte betydning, hvis vederlaget herfor er lavere end det, som ville være blevet forlangt under sædvanlige markedsbetingelser.

- 3) En national retsinstans, for hvilken der nedlægges påstand om tilbagebetaling af støtte, skal tage denne påstand til følge, hvis den fastslår, at støtten ikke er blevet anmeldt til Kommissionen, medmindre tilbagebetaling på grund af ekstraordinære omstændigheder ikke er hensigtsmæssig.

- 4) En støttemodtager, som ikke undersøger, om støtten er blevet anmeldt til Kommissionen i overensstemmelse med traktatens artikel 93, stk. 3, kan ikke ifalde ansvar alene med hjemmel i fællesskabsretten.

Rodríguez Iglesias

Kakouris

Puissochet

Hirsch

Mancini

Gulmann

Murray

Jann

Ragnemalm

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 11. juli 1996.

R. Grass

G.C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær

Præsident